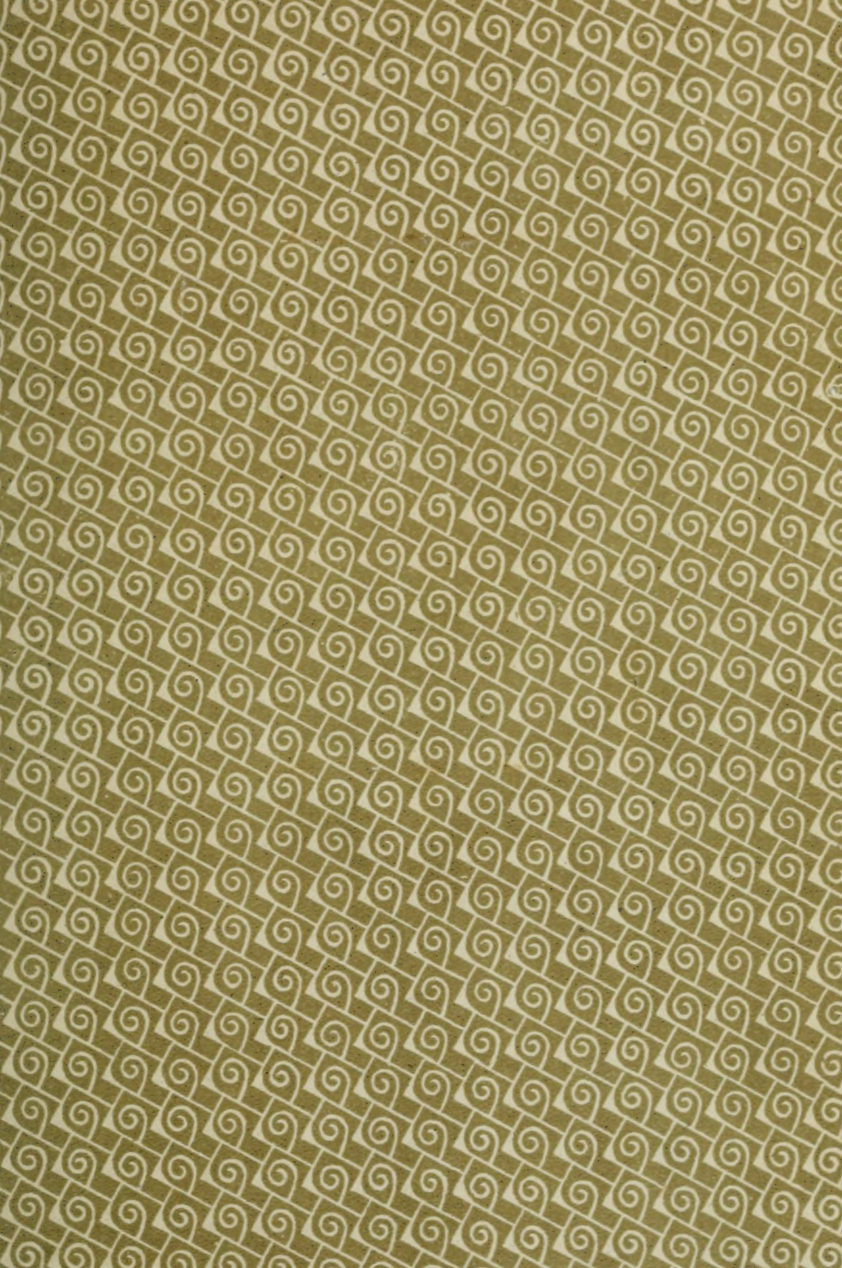
SLEZSKÉ PÍSNĚ



E X L I B R I S
DR. KAREL BALBINDER



10

„Slezské Písně“ po třetí vydal
Spolek českých bibliofilů v Praze
v červnu 1911.
Vytiskla knihtiskárna ‚Politiky‘.
V komisi Českého lidového knih-
kupectví [Jos. Springer] v Praze.

SLEZSKÉ PÍSNĚ

VYDAL SPOLEK ČESKÝCH BIBLIOFILŮ V PRAZE
1911

ČERVENÝ KVĚT

Za temným oknem, v květníku sivém
hrubý a špičatý mračil se kaktus.
Jednoho jitra
červený z lodyhy vyrazil kalich,
červený květ.

Byl u nás básník, co jiné měl oči,
co měl rád vonné a nádherné růže.
Distichem zvučným
pochválil růži a odsoudil pyšně
ten rudý květ.

Jsou duše drsné, co samy šly žitím,
hroty a ostny je zalily vrchem.
Co měly v srdci?
Kvetly-li jednou a kvetly-li v noci,
hleď, rudým květem . . .

HANÁCKÁ VES

Domky na patro jak řady bílých ptáků
sotva vánek lehkým dechem omže.
Ticho jako krev Hanáků
teče Romže.

Na svých gruntech tkví sedláci klidní.
Dobrý císař žije kdes ve Vídni,
Němci pod horami, v městech židé.

Černé lány řepy jak pruh smoly;
rusovlasé děvče kope v poli,
ví, že jednou muž si pro ně přijde.

Hoch hanácký práce hledí a dbá,
sotva v díle po děvčeti zapráh,
ví, že jednou přijde žena za práh,
tři dni a tři noci bude svatba.

Hrubý sedlák, osmahlý a rudý,
trochu pyšný proti městským lidem,
nikdy ze své neuhne ti půdy.
Jak,
jak jest jinak pod Bezkydem!

KYJOV

Ej, ztepilí šuhaji v čižmách vy,
ej, děvčata v suknici rudé –
vždy veselo bývalo v Kyjově,
vždy veselo v Kyjově bude.

Tak jako to táhne z vonných rév,
tak jako ty kypíš má sloko –
tak hoří ta ohnivá slovácká krev,
tak ret pálí a srší oko.

Kdo chce nás bít, kdo chce nás urazit?
My nevíme o pánu žádném –
jak vesele dovedem žít a pít,
tak vesele na poli padnem.

PTENÍ

Domky máš žluté a chudobné,
vidím a vidím, že v Ptení
po skromnu horáci dýchají,
že zde již Hanáků není.

Hleď, mezi domky je kopeček,
travnatý, nenáhlý, nízký . . .
Zámeček? Čtyry má věžičky
ve středu tiché té vísky.

Na vršku slívy a kaštany,
lípy a po kraji borek . . .
Zámeček knížecí? Ne, to jest
pijáka-sedláka dvorek.

Trhliny ve zdích a pavouci,
do zkázy všecko to chvátá,
dřevěný plot kolem do kola,
dřevěné kolny a vrata.

Kdyby tak jiskra sem zalétla,
pomoci zámečku není –
chudobný žaluješ bídu svou,
vidím, že's zámeček z Ptení.

Před časy řinčely meče zde,
poháry do kuropění,
odtud jsi do boje vylétal,
rytíři Jeníku z Ptení.

Teď je vše pusto a rozbito,
smutně tu stojí a vzdýchá
ve středu hliněných chaloupek
zapadlá panská ta pýcha.

Dočkám a dočkám se jedenkrát,
aby smích táhl mou lící
nad pádem toho, co vraždil nás
nahoře za Ostravicí?

PLUMLOV – I

Černý bor utíká s kopečku,
široké jezero pod ním,
nad vodou létají rybárky,
podobny plachtám jsou lodním.

Hradisko sivé a vysoké,
na příkré vyhnáno skále –
teď tam jen Themis promlouvá
ve jménu boha a krále.

Zámek je úzký a hrozivý,
nestvůrné jakési rysy –
drahému pánu jej stavěli
oddaní sedláci kdysi.

Tak jak jej do výše vyhnali,
bič jim hrál při práci notu,
tolik do základů prosáklo
prolité krve a potu.

Čí je? Kdo jiný než Liechtenstein –
Moravy pán z polu k polu –
německý gróf, zde dost kavalír –
nesáhl na naši školu.

Tam v mojí vlasti je velký pán,
mnoho má hutí a dolů –
když už nám sebral půl ojčizny,
proč by nám nevzal i školu?

A jak to u nás tam vypadá,
kde stojí cizácká škola,
chráněná grófem a literou –
výsledek do nebe volá.

Možná že jednou i Liechtenstein!
[O panské zvůli ten mur ví]
Plumlove! Z cizích škol na Slezské
chachaři rostou a – – .

PLUMLOV – II [F. Ernestovi]

Tisíc lidí v žití zřel jsem,
zapomněl jsem docela,
ale Tebe pořád vidím,
jak Ti padly do čela

černé vlasy na Plumlově,
jak pod nimi myšky dvě
[tak to byly malé oči]
dívaly se opilé.

Prchlého jsem mládí zpomněl:
čas spěl letem sokola,
a dvě noci a den celý
šly poháry do kola . . .

Sám jsem, nemiluji lidí,
struna v srdci dozněla,
ale chtěl bych, by Ti padly
černé vlasy do čela,

černé vlasy jednou zase,
by pod nimi myšky dvě
tak jak tenkrát na Plumlově
dívaly se opilé!

NÁRODNÍ MAŠKARÁDA

V únoru nikdy jsem ze sebe nerobil blázna,
můj život tich byl jak půlnoc a teskný jak září.
Šťastnější národ nech karneval miluje a zná,
Těšín mi hleděl v kolébku – ty čti mi to z tváří.

Maškarní ples jednou oknem jsem zadarmo spatřil:
Sokol a hasič a v gázových šatečkách děcko,
Španělka, Polka, s níž veselý kozák se bratřil,
bohyně, andělé, víly a čert ví co všecko.

Městečka hlavy tři spanilé dcerky sem hledí:
Čechie, Morava, – ta třetí? – plynou pospolu,
to bude děvče z Těšínska? Nu to aspoň vědí:
růžovou sukni má a černou k ní kamizolu.

V únoru nikdy jsem ze sebe nerobil blázna.
Můj život tich byl jak půlnoc a teskný jak září.
Šťastnější národ nech karneval miluje a zná,
Těšín mi hleděl v kolébku – ty čteš mi to z tváří.

Pod Lysou děvuchy ... uzdu jsem vzpomínkám pustil –
chvěly se zimou a před okem ohnivým žida.
Do týdne budeš ty metlou ... já v zem oči spustil,
neměly prsů a ze rtů jim plakala bída.

PAPÍROVÝ MOJŠL

Ten ráz na pravdu jsem neudeřil:
žalost jejich nesklonila šíje;
to jen britský fantast-básník věřil
a na raçu skládal elegie.

Z Polské přijde žid k nám pod Bezkydem,
za pět roků ves má – napřed víme –
kdysi žebrák, nyní oře lidem,
u všech děvuch má ius noctis primae.

V němé zlosti zaskřípneme zuby:
děvče, muže, dědinu žid skoupí...
A kdo za to, že jsme jako duby,
na ženy a na peníze hloupí?

Jedna spřež a přece názor měním:
Osud smýk' jím, jak srp žlutým klasem;
už tak bývá. S božím dopuštěním
přiskřípne čert Hebrejce též časem.

Tak přemýšlím a je závěr blízký:
když tak Pán svých vyvolených chrání,
přes svůj křivý nos a hrubé pysky,
přísahal bych, nebyl židem ani.

Když od města dolů půjdeš k jihu,
den co den tam žida potkáš s měchem;
dej mu krejcar, zahodí ho v mihu,
dej mu papír, chopí se ho spěchem.

Den co den jde příkopem a travou,
z bláta papíry pozorně loví,
čte a třese kudrnatou hlavou,
říkají mu Mojšl papírový.

V zimní noci šel jsem k městu němý,
Bůh mne . . . !? Kdo si na milníku hoví?
[Deset minut krčma pod olšemi!]
Sněhem zalit Mojšl papírový.

Čekáš, až tě zítra kdosi sundá,
bídnou kořist havranů a lišek?
Modlíš se? Dbal kdy Pán vagabunda?
Vzhůru, žide, půjdem na kelíšek!

Šenkýři, dej k ohni tu lavici:
Vodka rtem se chválí a ne slovy.
Málem by byl zmrznul na silnici
tvůj host vzácný, Mojšl papírový.

Synku, jak chroust zmoklý sedíš věru,
když umdlené se stran svěsil krovky . . .
Co bys pil? Však víš, my ze severu
napijem se nejspíš kontušovky.

Vypij, Mojšle; jest jak první láska
sladká, jde z ní prvosenky přídech,
hořká jest jak beznadějná láska,
vonná jest jak sosna na Bezkydech.

Ostrá jest jak zuby horské píly,
zatřes jí a perla k vrchu vyjde,
jasná, že by bozi sami pili,
Mojšle, pij, ach drž krok se mnou, žide!

Kdo se na svět přes kraj sklenky dívá,
celý se mu rosou v máku třpytí;
všecka žalost v jeden úsměv splývá . . .
a co, žide, povíš o svém žití?

„Blázen jen své hoře vypravuje,
vodka hřeje a pán židům přeje,
s Mojšlem prodlí, Mojšla vyčastuje,
všecko povím – pán se nevysměje.

Jednou, pane, Bůh vám k milování
družku švarnou daruje, však víte,
jednou z ručky vypadne jí psaní . . .
jak, vy, pane, jak s ní naložíte?“

Nedá, žide. Též ráz zaplakala
ve mně láska, — dým jsem pustil z smotku —
měl jsem děvče rád . . . jinému přednost dala . . .
a dva roky, žide, pil jsem vodku.

Co hořkého kdy se žitím tkalo,
leckdo šeptal ve sluch slova lisí . . .
ale nic tak cestou nedojalo:
soucit kmitl blázna toho rysy.

„Tož já, pane, . . . tož já . . .“ a již ústil
do kelíšku hořký motýl bolu:
Hleďte, Mojšl zase skočnou spustil —
homerický smích zněl ode stolů.

„Utkvěl jsem na první krásce zrakem;
a když sličnou vezmeš sobě ženku,
už jsi zabit jak Goliáš prakem,
jak když ručíš za velikou směnku.“

Lépe brkem brousit žernov mlýnský,
nežli věřit ženě milující;
nač ses ženil? Chyť do zubů rýnský,
chceš-li ženy, a běž po silnici.

„Miloval pán ženu kdys? Stín prvý
noci rájem byl mi až ku ránu,
ve dne za kmit jeden sladký brvy
byl bych snes jí cedry od Libanu.“

Kdo zná kvést jen v stínu sličné masky,
hleď, ten běží za bludičkou v černu:
vsadil život na sedmičku lásky,
blázen jest a patří na lucernu.

„Patří tam. A jednou . . . jednou . . . pane,
lístek ztratila: nu, co tam stojí?
Svět se točí se mnou, z řádků vane
vlastní hanba, vina ženy mojí.

Nevěstko, jíž mít kdo chtějí, mohou!
Čepel padla ve vlas ranou hromu –
datlík s rudou čapkou u mých nohou
má je žena . . .“ nosem smál se k tomu.

Déle žils – víš, jak se věci dějí:
Listem břem, bůh temným mluví hromem:
z lidí ti, kteří se nosem smějí,
vždy se smějí nad spáleným domem.

„Vítr zdvih se, odnesl to psaní . . .
sběhli se a odvlekli mne z domu:
zabil věrnou nevinnou svou paní –
zbláznil se – dodali moudří k tomu.

Tichý blázen! – Pustilo mne časem
hlupců soudců a lékařů plémě;
list ten hledám . . . bloudím . . . světu já jsem
potrhlý žid . . . co pán řekne ke mně?“

Bos nech, chud nech, mlád kdy's, motýl štěstí
drží se tě jako olše strouhy;
v podzim žití v sluch ti zašelestí
hořké sny, vzpomínky, marné touhy.

Tak či tak buď. Pij. Jak tobě včera,
šlápne mně na šíji osud příště;
těžko žít od jitra do večera,
jednoho nám nebýt útočiště.

Tomu na šíj lehlo jarmo kmene,
tomu žena život otrávila,
toho bolest jak bič koně žene –
vodka, bratře, sladká vodka zbyla!

JEDNA MELODIE

Časem špatné verše píšu,
na štěstí mne čtou jen málo,
v poloshaslý plamen dýšu,
třeba se mi panstvo smálo.

Časem tichou píseň zpívám –
odpusťte mi špatnou notu –
černý kovkop v práci bývám
od soboty po sobotu.

V bouřnou dobu, kdy jez hučí
idejí a fantasie,
jednotvárným tonem zvučí
jedna u mne melodie.

Z lidu mého jeden drak tyl,
jedna pěst mu hrdlo svírá,
a z mých veršů jeden daktyl,
jeden smutek ve svět zírá.

Jamb po Labi v tanci skáče,
spondej Hanou kráčí s klidem,
u mne pořád daktyl pláče
jako šalmaj pod Bezkydem.

Jeden běs můj národ hlídá,
jeden kat mu hlavu sklání,
pod Bezkydem jedna bída,
jedno dlouhé umírání.

Časem zní to ve sluch hranou,
jak bych stál nad bratra rovem;
jak kdybych šel Modrou stranou
Hučínem a Benešovem.

Jednou skočnou hrát vám budu.
Snad to bude píseň jiná –
marno, už zas smutnou hudu,
protože jsem od Těšína.

V Belgii když Franků despot
s Britem v boj se srazil rudý,
skotský pluk mřel šavlí vespod,
dudák hrál jim k tomu v dudy.

To jen tak jsem zpíval málo,
to jen tak jsem pěl svým lidem,
by se nám to umíralo
líp za hudby pod Bezkydem.

JEN JEDENKRÁT

Už nevím, kdy a kde
jsem slyšel jednou vypravovat pověsť.
Kdes na severu země
je smutné údolí, sevřené vrchy;
to smutné jest a temné,
neb žádný den tam nezasvitne slunce.
Tam smutný žije národ
u věčném sněhu v začouzených jurtách,
kol ohně sedí muži,
jimž zlata dražší bývá každé slovo,
za nimi teskné ženy,
a v zad se tisknou v kožešiny děti.

Tu nevím, jak se stalo,
či snad se vymkla ze své dráhy země,
v den jeden svitlo slunce:
A celý národ poděšený záři
v ráz prchl v černé jurty
a balvany zavalil každý východ,
a tváří klesl k zemi,
k démonu neznáma posílal prosby,
by šetřil jejich žití . . .
A zatím venku
sluneční záře sžehla věčné sněhy

a půda nedotknutá
pode rty slunce dala fial květ. –
Bůh sluneční když viděl
to mrtvé ticho a bázlivé prosby,
přes údol přešel,
a nikdy víc v tu nepohleděl stranu. –

A když strach přešel,
a ze stanů se odvážili lidé,
a zřeli vlahou zemi,
květ neznámý a vůni fial čili,
a zřeli, že se dobrý bůh
na ně podíval, jimi uražený,
a viděli v své duši,
že nikdy den ten nevrátí se zpátky,
tu smutek hlubší žití
v ráz schýlil hlavy zasmušilých mužů,
a šíje teskných žen,
a v dvojnásobném dále žili smutku,
neb cítili, že jednou
jas žití šel kol jejich mračné země,
a jejich přešel vinou –
a víc se nenavrátí!



Jen jedenkráte kolem mne šla láska.
Vlas černý pad jí k pasu,
a sladkým hlasem hovořila ke mně:
Vy dobrého jste srdce,
a s Vámi bude šťastna každá žena –
a krátký plachý pohled,
jenž více řek než její sladká slova,
jež řekla sladkým tónem,
jak mluví se v mé vlasti u Těšína,
šel s její řečí! –
A já, jenž dávno vypil
až v hořké kvasnice číš svého žití
a z knihy žití bílé vytrh listy,
já řekl drsným tónem,
tak jak mluví dav černých mužů hore
tam pod Ostravskou plání:
Bez konce, slečno, s oným půjde štěstí,
jenž bude Vaším mužem, –
však na strom zvadlý nepřipínám růži.

A já ji miloval a ona se mi vdala!
Tak můj krb vyhas, v srdce lehly stíny,
a smutek bez konce jde mojím žitím,
když vzpomenu si často,

že sladkým krokem kolem mne šla láska,
a já přirazil dvéře svojí chaty,
a nikdy víc se nevrátí zpátky! –

ONDRÁŠ

Hasly hvězdy, bylo k ránu,
do mraků se Lysá zdvihla,
v dáli věže Ratiboře,
Tatry obzor zastínily,
kosi zdvihli píseň v sosnách,
já šel dolů do Frydlantu.

Cestou velký stín se mihl.
Znám ty oči, co se svítí
jak železo rozpuštěné;
znám ty pocuchané vlasy,
jak četyna přes kmen břemů;
znám ty hrubé, těžké ruce,
co se o kyj podpírají –
Ondráš z Lysé – bratře Ondro!

Velikán se zaškaredil,
hned se Lysá pomračila,
kosi v sosnách dozpívali,
mraky srazily se k bokům.

„Co tu skoro z rána robíš?
Též ty's jeden z cizích chlopů,
co zelené šaty mají,

co děvuchy vyháněji
a co cizí řečí řondzum –
čert sám v mé je nasel bory?“

Bratře Ondro, z tvé jsem krve,
z tvé ojčizny od Těšína,
já písničky tiché zpívám...

„A co národ nezpívá už?“

Vyhynuly naše písně,
děvuše se zalkne v hrdle,
zlým když okem ti ji změří,
co zelené šaty mají
a co cizí řečí řondzum –
čert sám v tvé je nasel bory!
Jediná nám zbyla píseň
a tož: žol, žol, žol mi bedže...
Pobrali nám naše školy,
pobrali nám naše hory,
salaše nám pohubili...

„Po zákonu tak se dálo?“

Po zákonu, bratře Ondro!

„A kdo dává cizí školy?“

Ten kdo bohat, kdo má hutě.
Po našemu po dědinách
potichu gorali řondzum,
ale v hutích cizí mluva,
a pro ty se školy staví…

„Po zákonu tak se děje?“

Po zákonu bratře Ondro!
Po našemu slovo boží
ještě slýchat na Borové,
ještě zavzní v Janovicích,
ale péro paterkovo
nesmí psáti po našemu…
Víš, kdo pánem je ve Frydku
a kdo pánem ve Vraclavi?

„Po zákonu tak se děje?“

Po zákonu, bratře Ondro!

Ve Frydku nás podávili,
kde kdo zapřel svoji mluvu,
jako jednou zradil Juráš...

„Po svědomí tak se děje?“

Po svědomí, bratře Ondro!
A už nevím, jak to bylo.
Smích se trhl knírem Ondry,
divný smích a nekonečný
[hora hoře vracela jej,
hora s hory chytala její]
smích té matky v řecké báji,
když jí padlo sedm synů,
když jí sedm dcerek padlo –
smích jak by to od sta racků
Paskovskými nad rybníky.
A já jsem se zasmál také.
Myslím, že se cosi trhlo
tichým smíchem v boku Lysé
věčně tiché, mlčelivé,
zkamenělé slzy oné
národa porobeného,
co se dívá přes sto roků

na ten útisk při Bezkydu:
jak se směje horská matka,
když chlop kdesi v dolech shasl,
když chce živit sedm ptáčat,
a kobzole dávno došly;
dětem dávnou poví báji
místo kobzol o Ondráši...

NÁVRAT.

Po letech, po letech v rodnou mou ves
vrací mne života příval.
Můj krok – krok děvčete na prvý ples,
hořelo slunce, kos zpíval.

Ten starý kostel a ten černý les,
domky se pod strání hrbí,
pod brvou roztála vzpomínek rez,
na řece ty staré vrby!

Přejdu jen; nevím, kam nohu bych nes –
do cizích rukou grunt kles náš...
Nehryzeš? Ach tys-je Dombrovských pes!
Viď, synku, že mne již neznáš.

Zdráv farář? Zdráv rektor? Každý mne bil,
býval jsem čertovo kvítí,
zdráv starý gróf je-li? Byl Němec, byl,
v pokoji nechal nás žíti.

V drahou mi školu zřím, pod okna rám,
srdce se zachvělo v křeči:
děti, ty děti, ty modlí se tam
protivnou panskou mi řečí.

Utíkám k hřbitovu. Co jsem měl rád
dříme tam, – ne v duši mojí;
co jsem byl v cizině, kdo šel v zem spát,
polský kříž v hlavách mu stojí.

V portále zámku vryt dravý je pták,
zobákem rovná si péro.
Kdo koupil panství, a čí je to znak?
Mrtvi jsme. Hleď, markýz Géro.

Šest židů v dědině, burmistr žid,
barevna žultá u řeky.
Tak kles už hluboko, Pane, ten lid,
že jsi ho proklel na věky?

Ještě otázka; ta nechtěla ven,
jak by kol šíje šla smyčka,
jak by mi dávila poslední sen –
zdráva-li ... górna Maryčka?

Milý byl v cizině. Tož zaprosil
bohatec, jakých pořídku ...
pravda, že od rána do noci pil,
měl z čeho, ten barvíř z Frydku.

Ze vsi šel sešlý a sehnutý muž,
ret se chvěl, v brázdu se díval.
Za hory slunce se sklánělo již,
voněla země, kos zpíval.

Sešlý muž, sehnutý, z dědiny šel,
v srdci cos těžkého nese . . .
V komické vrásky tvář nabranou měl,
vydrž . . . až sám budeš v lese.

[Vidíš – a vyl bys jak spráskaný pes,
jak by ti ruku stisk v kleště,
vidíš – a je to jen jediná ves –
sto jich před Těšínem ještě!]

KANTOR HALFAR

Kantor Halfar byl hoch dobrý,
byl hoch tichý, byl hoch hezký,
ale škaredou měl chybu:
i v Těšíně mluvil česky

před okresním inspektorem.
A když tak se kantor spustí –
Víš, jsou hříchy v katechismu,
co se nikdy neodpustí.

Léta táhnou, vlasy řídnou
jako listí před jesení.
Halfar pořád za mládence!
Pro Halfara místa není.

V krčmě zazní skočná hudba.
Právě v kapli dalo slovo –
co by mělo deset roků
čekat děvče Halfarovo?

Přijdou páni: Škola polská!
Burmistr v klín ruce složí.
Ale zpurný Halfar učí,
jak mu káže zákon boží.

Tich po mezích chodí kantor,
bez úsměvu, bez myšlenky,
v krčmě v noci sám za stolem
hledí k zemi, hledí sklenky.

V horký večer, na klekání
když se jednou ve vsi zvoní,
vrazí děvče v černou jizbu:
Kantor visí na jabloni!

Bez modlitby, bez slzy jej,
jak při hříšné duši jisto,
v roh hřbitova zakopali,
a tak dostal Halfar místo.

SETKÁNÍ

Na řemeni lankasterku,
za kloboučkem sivé péro
v srdci lesa borového
tak mne potkal markýz Géro.

Polské kněze dal do fary,
českou školu poněmčil mi.
Odpočal si – drahou pušku
přehodil přes haluz jilmy.

Prokletý vrah mojí mluvy!
[ale horskou rád má dcerku]
dvacet kroků stál ode mne –
doma nechám lankasterku.

70.000

Sedmdesát tisíc je nás
před Těšínem, před Těšínem.
Sto tisíc nás poněmčili,
sto tisíc nás popolštili,
v srdce pad mi svatý klid.
Když nás zbylo sedmdesát,
tisíců jen sedmdesát:
smíme žít?

Sedmdesát tisíc hrobů
kopají nám před Těšínem.
Časem někdo k nebi vzlykne,
pomoci se nedovolá,
cizí bůh smích ve tvář střikne,
tupě díváme se v davu,
jak nám k špalku kladou hlavu,
jak vůl na porážku vola.

Markýz Géro tak je bohat:
dej nám beček sedmdesát,
beček tisíc sedmdesát.
Poly se ti poněmčíme,
poly se ti popolštíme,
vstříc ti zahřmí ústa sterá:

Hore, hor' markýze Géra!
Ale prve nežli zhynem,
nech se zpijem rudým vínem,
robka s dcerkou, chlop se synem,
před Těšínem, před Těšínem.

KONIKLEC

Bylo to z vesny, časně z vesny.
A do Vídně na práci
ze Smilovic děvče táhlo,
doved jsem je ke štaci.
Prvý teplý paprsk běžel
kamenité po stráni:
fialové zvonky stonky
ty chlupaté vyhání.

A na kopce vzhůru běží
pěšina, nepěšina –
trhali ty prosté kvítky
židé, kupci z Těšína.
S Bohem děvče! Na Sasůvku
vraceli se kupčíci –
po nich kvítí utržené
zašlapané silnicí.

DVA HROBNÍCI

Z Bašky zajdi do Těšína
a z Těšína pod Lipinku.
Snad se cosi udá vidět,
co já často vídal, synku.

Já chudobný goral z Bezkyd
chodil v parnu, v zimní slotě.
Já viděl dva velké pány
za hrobníky při robotě.

Plni zlata, biče v botách,
na otroky v ruce jarmo,
jed a slinu na nás na rtech –
Však Vy nejste z Modré darmo!

Jak se ničí koukol rudý,
co v obilí zlatém bují –
pořád kohos bijí rýčem,
pořád kohos zahrabují.

Nechce umřít – a přec měl by,
když se trápí páni tací
při robotě s bídným chlopem.
Kdo Vás najal na tu práci?

Žil bych bohat jako Midas,
bez starosti jako negr,
jenom umět kohos šlapat,
jen mít jméno?

Chodil bych jak krásné jitro,
jako kos bych sobě hvízdal,
jenom kdybych přišel z Modré
a měl jméno?

Těžká mluva našich dědů!
neumí dva rýmy říci.
Snad je najde porobená
haluz tam za Ostravicí?

DĚDINA NAD OSTRAVICÍ

Jak když před dlouhým a žultým tím murem
– blesk hoře bil v otce a rozrazil matku,
zoufalá žena na zeď klesla skrání –
prachem jej padlého obrance města
vlek surový Řek:

Jak když pod kopytem římského jezdce
dřevěným štítem a kamenným mečem
nadarmo máchna vstříc oceli těžké
v prach klesl barbar:

My do prachu klesli a hryžeme zem.
Gróle ze zámku! Byl krásný to jezdec
s vlajícím chocholem, blýskavohelmý?
Gróle ze zámku! Já za pluhem šel jsem
gróle ze zámku, tys kolem mne jel.

BLENDOVICE

Blendovským hřbitovem jednou jsem šel,
polské jsem počítal kříže.
Nech moravský lid, kněz polský tak chtěl,
bude tak do nebe blíže.

Noc táhla. Polák od východu dul,
sníh padal a mrzlo lítě.
Co vidím? Čerstvě hle kopaný důl
a při něm plakalo dítě.

Sepjalo ručky: „Své děcko si vem,
než bude sněhem zaváto!“
– Co pleteš, co třeštíš? – „Tvůj synek jsem,
Bezruči Petře, můj táto!“

Kéž by tě zadávil černý běs sám,
chacharče, ztrať se v noc temnou!
Co na světě jsem – já ženy nemám –
milenka nespala se mnou.

„Žal moje máma – tvůj slezský jsem lid,
tesknota, bída mé potky!“ –
Dlo boga svientego! začal jsem klít,
což jsem se napil moc vodky?

Přes zeď jsem skočil jak bázlivý pes,
když nad ním fičí knut volský.
Do hrobu černého můj synek kles,
jeden víc přibyl kříž polský.

TOŠONOVICE

Z Frydku šel jsem do Těšína.
V srpnu bylo, horko bylo,
na silnici nadešel jsem
hezké děvče z Tošonovic.

S Panem Bog', dževuška švarna.
„S Panem Bog', džeň dobrý, pane."
Z kuň, kaj idžeš? „Do fabriky
do Ćeszyna z Tošonovic."

Do Pierona, jaks-je švarna,
jaké oči, jaké renčky!
„Po falešnu pān mi řondži."
In po pravu. A čís-je ty?
„Bystroňova z Tošonovic."

Tys-je Polka? „Ni, Moravka."
Vyhrnulo bílé zoubky,
zle se na mne podívalo
hezké děvče z Tošonovic;

„to jen u nás rektor Polák
ten nām dāvā polské knížky,
ale my jen po moravsky

řondžimy co z Tošonovic.“

Folvarkem řeč naše zněla,
Harasovských, Tošonovských.
Dávno tomu. Cizí řečí
mluví dnes Tluk z Tošonovic.

Až se zase ve vlast vrátím,
půjdu z Frydku do Těšína,
přejdu Dobrou, Vojkovice,
půjdu kolem Tošonovic.

Půjdu kolem polské školy,
polské po dědině půjdu:
vzpomenu, jak hněvalo se,
když jsem se ptal, je-li Polka,
švarné děvče z Tošonovic.

MARYČKA MAGDÓNOVA

Šel starý Magdón z Ostravy domů,
v bartovské harendě večer se stavil,
s rozbitou lebkou do příkopy pad.
Plakala Maryčka Magdónova.

Vůz plný uhlí se v koleje zvrátil.
Pod vozem zhasla Magdónova vdova.
Na Starých Hamrech pět vzlykalo sirot,
nejstarší Maryčka Magdónova.

Kdo se jich ujme a kdo jim dá chleba?
Budeš jim otcem a budeš jim matkou?
Myslíš, kdo doly má, má srdce taky
tak jako ty, Maryčko Magdónova?

Bez konce jsou lesy markýze Géra.
Otcové když v jeho pobiti dolech,
smí si vzít sirotek do klínu drva,
co pravíš, Maryčko Magdónova?

Maryčko, mrzne a není co jísti . . .
Na horách, na horách plno je dřeva . . .
Burmistr Marchfelder viděl tě sbírat,
má mlčet, Maryčko Magdónova?

Cos to za ženicha vybrala sobě?
Bodák má k rameni, na čapce peří,
drsné má čelo, ty jdeš s ním do Frydku,
půjdeš s ním, Maryčko Magdónova?

Cos to za nevěstu? Schýlená hlava,
fěrtoch máš na očích, do něho tekou
hořké a ohnivé krůpěje s líci,
co je ti, Maryčko Magdónova?

Frydečtí grosbyrgři, dámy ze Frydku
jízlivou budou se smáti ti řečí,
ze síňky uzří tě Marchfelder žid.
Jak je ti, Maryčko Magdónova?

V mrazivé chýši, tam pláčata zbyla,
kdo se jich ujme a kdo jim dá jísti?
Nedbá pán bídných. Co znělo ti v srdci
po cestě, Maryčko Magdónova?

Maryčko, po straně ostré jsou skály,
podle nich kypí a utíká k Frydku
šumivá, divoká Ostravice.
Slyšíš ji, rozumíš, děvucho z hor?

Jeden skok na levo, po všem je, po všem.
Černé tvé vlasy se na skále chytly,
bílé tvé ruce se zbarvily krví,
s Bohem buď, Maryčko Magdónova!

Na Starých Hamrech na hřbitově při zdi
bez křížů, bez kvítí krčí se hroby.
Tam leží bez víry samovrazi.
Tam leží Maryčka Magdónova.

BERNARD ŽÁR

Z Frydku je Bernard Žár. Proto svůj
zapírá národ
– Bernard Žor.
Má rád svoji ženu, má rád svoje děti,
do kostela chodí a neděle světí,
k dobrému vede svůj kmen,
dbá, aby prokletých pariů řečí
dům nebyl znesvěcen,
jí aby nemluvil krom pacholka tvor,
tak to poroučí
Bernard Žor.

Z Frydku je Bernard Žár. Proto svou zapírá matku
– Bernard Žor.
Když hosti do domu si k hostině pozve,
ven z domu s matkou! Ráda se ozve
prokletých pariů řečí –
Nemluví, neumí lepších řeč lidí,
do krve Bernard Žor za ni se stydí –
Což věčně žít bude, což věčně znít bude
prokletých pariů řeč
v domě na rynku, kde cností je sbor
a kde je pánem
Bernard Žor?

Zlý host přišel do domu. Na loži zmítá

jím horečka těžká a fantas ho chytá,
nadarmo mužové moudří jej léčí,
u lože žena a děti mu klečí
[na dvoře matička pláče];
v horečce prokletých pariů řečí
zpovídá, loučí a modlí se chor
Bernard Žor.

Zvoní a hlaholí Frydecké zvony,
do země spouštějí rakev...
a řečí panskou modlí se sbor.
Kříž řečí panskou lže mrtvého slávu,
po skončené pouti tam mdlou složil hlavu
Bernard Žor.

Kdo v zadu stojí a pláče a klečí
u hrobu, pánů když odešel sbor?
Tichounko modlí se bázlivým rtem
matička prokletých pariů řečí,
[nemůže jinak, není to vzdor,
nemluví jinak, kdo z Bezkyd a z hor!]
aby se nevzbudil, nehněval v hrobě
její syn dřímající
Bernard Žor.

POLE NA HORÁCH.

Dulavy Jury ta pole jsou,
[bohatý goral to po vsi]
dva mórgy kobzolí pod Lysou,
po jejich boku dva ovsy,
vyrazí z kobzolí modrý květ,
slunce klas vyzdvihne s hůry,
do roka jednou zří úsměv svět
po rtu jít Dulavy Jury.

Do hrubé ruky si vezme rýč,
jak slunce nad hory vyjde,
z večera unaven jak jde pryč,
jiný tam robotník přijde:
Kdo je to na poli při práci,
z Bezkyd když noc táhne šerá?
Jasní jsou srnci a ušáci
jasného markýze Géra.

Chudobné klasy ti přes pole
sežerou ušáci všudy,
jelen ti vyhrabe kobzole
kopyty z kamenné půdy, –
Juro! Tak jako by spřežení
srdce tvé servalo čtvero –

Zákony? Jsou? Goral chudobný?
Zákony jsou markýz Géro!

„Stůj chlape!“ – Panský pse! Rány dvě
do noci zahřměly v dole –
Juro, zem vlhká a rudá je,
vstaň, zažeň ušáky s pole…
Na Pražmě hřbitov na kopečku
sivými hrazený mury,
mračí se do dne a v slunečku
mohyla Dulavy Jury.

Panský hon. Jak je svět veselý,
veselý pán, panská chasa –
na poli (hřích je to v neděli)
děvucha k práci se kasá;
ušáků jako když nasype,
hop a hop! halali! hurá! –
Pod mohylou zuby zaskřípe
ubitý Dulava Jura.

V klín lesů úhor se zatáčí,
barevný, tak jak by horal,
tak jak by z krve to bodláčí,

jak by je zaléval goral
ze žil svých. Hledí na panský bor
bodláčí hroty na tucty,
jak kmenů šlapaných němý vzdor
pod maskou zákonné úcty.

Jurův díl. Nikdo jej nekoupí,
není tu, kdo by jej zoral –
večery dlouhé když nastoupí,
vypráví dětem děd-goral:
po poli že chodí Jura sám,
z Bezkyd když noc táhne šerá –
nikdo víc neseje oves tam
pro macky markýza Géra.

PĚTVALD

Z Poremby Dombrovský Petr se dal,
děvucha běžela před ním.
Kdosi jel z Pětvalda, a kde kdo stál,
mžikem v prach klonil se jedním.

Koníčky černé viz, kopyt slyš buch,
zlacená uzda hleď svítí.
Půl kroku ještě, a zachraň tě Bůh,
mohlo po děvčeti býti.

Dombrovský k děvuše přiskočil bled,
v náručí strh ji a schvátil,
Panský bič hluboko do tváře sed –
Petře, což abys jí vrátil?

Uhni, ve Fryštátě byla by zlá,
uhni, buď tich jen a krotký!
Krvavá rýha ti do duše plá –
Dombrovský, dost už je vodky.

Hodina přijde, den, veliký den,
obzor je plameny sůžen.
Zadržte koně! Pša krev, z vozu ven!
Dombrovský, vrať, co jsi dlužen!

DVE DĚDINY.

Jak rád bych vás nazval
jmenem,
mé dědiny, černé domky:
Jedna je při Ostravici,
druhá leží za Lucinou;
v jedné tmí se černé doly,
v druhé hoří rudé hutě,
v obou jeden pán.

V obou najdeš cizí školu,
cizí řečí pozdraví tě
ty děvuchy bělovlasé
a ti synci bystrých očí.
Nikomu nic nerobíme,
stébla křížem nestavíme,
pána ctíme jako boha,
proč nám berou naši mluvu,
proč nám vzali naši školu?

Bože, kdyby vstal tak Ondráš,
Bože, to by bylo práce!
Chodil by jsi po dědinách,
chodil by jsi po Bezkydech,
zatřásl bys temnou hlavou,

hrubým kyjem by ses rozmách
do daleka, do vysoka,
vyhnal bys ty cizí vrahy
mého lidu, mojí mluvy,
nestačili utíkat by
z našich Bezkyd do své Modré,
či tam dolů do Dunaje.

Bože, kdyby vstal tak Ondráš:
Co to za řeč na holotách,
na holotách po Bezkydech?
Co za písmo na těch hutích,
kdo ty cizí školy staví,
kdo to chodí temným borem,
či gorali vyhynuli?

Neptej se mne, bratře Ondro,
per do toho, bratře Ondro:
rozbij jim ty cizí školy,
zasyp jim ty černé doly,
rozboř jim ty rudé hutí,
vyžeň tu spřež cizí z Bezkyd,
nech už to má kaftan bídný,
nech plášť zlatem vykládaný.

Per do toho, bratře Ondro!

Posílám Vám z dálky pozdrav,
mé dědiny, černé domky;
když jsem chodil mezi vámi,
tak mi bylo v srdci úzko.
A ty, macku, co to zpíváš,
a čí jsou ty černé doly
a čí jsou ty rudé hutě
a kdo je jich pán?

VRBICE.

Pod Bohumínem, kde dozněla mých dědů řeč,
a mezi Hrušovem, fabrika rudá kde kouří,
fabrika panská, kde dýcháme těžko a ztěžka,
ležíš, má dědino s dřevěným chrámem.
Zapadlé domky, kde na střechách mechy se plazí,
ve čtyřech topolech na kříži Kristus.
Tak
vrazili v čelo mi trnovou korunu při Bohumíně,
přibili ruku mně v Ostravě, v Těšíně v srdce mne bodli,
z Lipiny octu mi podali píti,
při Lysé nohy mi probili hřebem.
Jednou, ó jednou ty pro mne si přijdeš,
ty děvucho temných a bezlesklých očí,
co mák nosíš v ruce.
Dál bude bič znít, dál budou nás dávit,
pod Bohumínem a v Hrušově, v Lutyni, v Bašce,
já to víc neslyším, co je mi po tom –
co je mi po všem.

LIGOTKA KAMERALNA

Viděls voje poražené
na pochodu ustupovat?
Temnou noci strážné ohně,
bázlivé a teskné ohně,
jako ruce fosforové
spínají se v tiché prosbě,
jak bludičky po močálech,
jak horníků světla v dolech.
Bože, už je tomu dávno,
už to ani pravda není:
Pod Godulou v zimní noci
mrzl jsem při strážném ohni:
díval jsem se ku Těšínu,
cítil jsem jak kdosi z Bezkyd,
velký, mocný, potměšilý,
dívá se na naše ohně:
Brzo uhnou, brzo shasnou?

Zpomněl jsem si, na Moravě
světlá voda v černou padá.
Dvě hodiny kde se sešly
jižně tiché město leží.
Podávám vám z dálky ruku,
stejná ruka vás tam bije,
tak jak u nás po Bezkydech.

Bože, co jsem chodil světem,
jedna zášť mým srdcem táhla,
jeden odpor dýchal duší:
jsi-li z mojí domoviny,
rozumíš mi, nenávidět
jak já budeš celý život . . .
Do cizíny odešel jsem,
pryč jsem uhnul od praporu,
jak přede mnou tisíc jiných.
A teď směšné písně zpívám,
naříká to v mojí duši:
proč jsi uhnul od korouhve?
Po letech jsem přišel zpátky;
ticho v noci jak sběh špatný
zas jsem stanul pod Godulou.
Kde jsou naše strážné ohně?
Rozhlížím se, tam na západ,
tam na západ v Dobraticích
blýskají se dlouhou nocí
jak bludičky po bařinách,
jak horníků světla v dolech,
jako ruce fosforové
nesmělé a teskné ohně.
Ještě žijem v Dobraticích?

ŽERMANICE

Vody jí nepodá žádná jiná,
ale je chudobná, nemá nic,
nejhezčí děvucha od Těšína,
nejhezčí děvče z Žermanic.

Chudoba je moje domovina,
daruj mi ručku, nemám nic,
nejhezčí děvucho od Těšína,
nejhezčí děvče z Žermanic.

Neber jej, při bečce leží vína,
propil by duši za měsíc,
nejhezčí děvucho od Těšína,
nejhezčí děvče z Žermanic.

Robota na štrece: nosí vína
jím roba sehnutá, bledá líc . . .
Znáš ji? Hleď dobře: Je od Těšína,
Maryčka tvoje z Žermanic!

Do vody dívá se a vzpomíná,
před lety sličná jak byla líc:
Bylach nejšvarnější od Těšína,
nejhezčí děvče z Žermanic.

CHYCENÝ DROZD

Můj stryk byl ptáčníkem vášnivým.
Chytal a prodával drozdy.
Přes květen, čert panský zákaz vem,
bezkydské prosmýčil hvozdy.

Vybral ta střapatá ptáčatka,
když se jim kabátek shustil,
samečci počali zpívati,
kačky do svobody pustil.

Sestárl – potkám ho s ptáčetem –
Jak jde řemeslo? A spěchám.
Ni, to je kořist má poslední,
toho si pro stáří nechám.

Za měsíc přišel jsem do stryka.
Pták tich a vážný jak bača –
Stryku, to ptačisko vysmyčte,
nězpive – bedže to kača.

Mudroku, pod zobák podiv se,
jak se ten černý pruh stáčá –
Chceš učit starého ptáčníka?
Sameček – nimo že kača.

Po letech stryka jsem navštívil,
sivý jak myš, ticho hledí,
z dýmečky obláčky vypouští,
krotký drozd na stole sedí,

sivý a tichý jak starý stryk,
vážný a hrubý jak bača –
Stryk se za ušima poškrabal –
Synku, měl's pravdu – je kača.

Do lesů nělza víc. Ptáčátku
pohladil hlavičku jemnou:
Něch kača, něch mi nic nězpíve,
nech už tu dožije se mnou.

Tak také dožijí básníci.
Do světa písně ven pošlou,
smutek si nesou za výslužku
v samotu v budoucnu došlou.

SVIADNOV

I

Sviadnov, ves panen, kde voněly lípy,
mlčely vrby, mlýn Jiříkův klapal,
do stavu hučela Ostravice,
ohně kde vzplály, kdy skočila z Bezkyd,
hřměla v sluch v příboji frydeckým byrgrům
naše a naše ta Ostravice –
co to za fabriku? Nevoní lípy,
v oči tvých děvuch kdos pohleděl drzý,
poskoč pryč, poskoč má Ostravice.

II

Ví bůh, že ten ráz dobrým král byl k lidu:
stoh slední svezen, sedí zrno v zemi,
zoráno pole, teď čas teprv přišel,
kdy možno porazit nepřítele.

Bílý Sviadnov nad zelenou vodou,
Buzek-Strych se loučí s mladou ženou.
Ví, že země zase zrno vrátí,
ví, že koňům dobře na maštali,
pluh že zdrží – ale těžko bude,
těžko nechat samu ženu mladou.
„Dokud slunce, dokud voda teče,

dokud vrby pod našimi okny,
dokud rež a žito kosit budem,
dotud věrna, dotud tebe čekám."

Noc je dlouhá, zora nad horama,
těžká cesta, zpod obvazku teče,
hoří hlava, tam již hledí Sviadnov,
spíchej, Buzku, když už třeba shasnout,
doma buď tak, podat ruku ženě.

Hledí v okno, mladá žena dříme,
úsměv rtem jde, parobek sní vedle,
Buzek-Strych se horké hlavy chytá.
Padá obvaz, krev zalévá oči,
po zpátku se s břehu v řeku kácí,
držte vrby, čeká Ostravice:
[Pole bereš, vem též hospodáře!]

Hoří slunce, břeh rve Ostravice,
vrby brání, země žito nese,
s parobkem se líbá mladá žena.

RYBNÍKY ZA PASKOVEM.

Na Frydlant bylo jít z Ostravy –
náklad jsem měl trochu těžký –
pět hodin šlapat do únavy,
feniky ty tam – tož pěšky.

Promiňte, každý z nás býval mlád,
horká krev, ret vždycky prahnul;
v parném dni na cestě já si rád
hluboko ze džbánku nahnul.

Hrabovský bůh chud jak my. Chrám má
dřevěný s dřevěnou věží.
Daleko do nedozíráma
paskovské rybníky běží.

Skláněly hlavičky šikmo své
na břehu metlice rusé;
potápky, lysky a rackové
chechtali v jednom se kuse.

Nemám rád smíšků. Mně protiven
ženský ten zvyk je a dětský –
Mít dlouhou pušku s sebou jen,
smet bych vás do vody všecky.

Šest na ráz? Pět na ráz? Jednu? Dvě?
Ptáčata, robte si závěť.
Tak se mi chechtala rouhavě
běloperutná ta havěť.

Dalo se do deště. Těžký je strom,
hrom bije, blesk časem svitne –
A co mi voda je, co mi je hrom.
Káčera děšť se nechytne.

Mládí mi ulétlo tak jak dým,
jak když se vlaštovky zvednou . . .
Zdali pak ještě vás uvidím,
paskovské rybníky, jednou?

OSTRAVA

Sto roků v šachtě žil, mlčel jsem,
sto roků kopal jsem uhlí,
za sto let v rameni bezmasém
svaly mi v železo ztuhly.

Uhelný prach sed mi do očí,
rubíny ze rtů mi uhly,
se vlasů, s vousů a s obočí
visí mi rampouchy uhlí.

Chléb s uhlím beru si do práce,
z roboty jdu na robotu,
při Dunaji strmí paláce
z krve mé a z mého potu.

Sto roků v kopalně mlčel jsem,
kdo mi těch sto roků vrátí?
Když jsem jim pohrozil kladivem,
kde kdo se začal mi smáti.

Abych měl rozum, šel v kopalnu zas,
pro pány dřel se jak prve –
napřáh jsem kladivo – teklo v ráz
na Polské Ostravě krve!

Všichni vy na Slezské, všichni vy dím,
nech je vám Petr neb Pavel,
mějž prs kryt krunýřem ocelovým,
tisícům k útoku zavel;

všichni vy na Slezské, všichni vy dím,
hlubokých páni vy dolů;
přijde den, z dolů jde plamen a dým,
přijde den, súčtujem spolu!

Z OSTRAVY DO TĚŠÍNA

Z Ostravy jdu do Těšína,
robotnice se mnou z dolů,
šachta vzala muže, syna,
k Blendovicům jdeme spolu.

A dědiny plny židů,
cizí dráhy, cizí doly,
jen motyka vlastní lidu,
cizí chrámy, cizí školy.

Markýz Géro . . . ! Vyhneme mu.
Muž – nůž v srdce vrazil bys mu,
zlatou botku líbá jemu
slezský vzor byzantinismu.

Zelené byls výspy host-li,
zřels lid horší v bídy stanu;
ale z toho lidu rostly
svaté matky Fénianů.

MICHALKOVICE

Dlouho jsem Caesaru žil.
Třicetkrát krví jsem arénu smyl.
Teď sám proti dvěma. Neb na horu na
kříž! Vol!

Tož prvý Thrák Germán a Ethiop Pól,
Lanista v arénu bičem mne hnal –
tam seděl Caesar – jakoby spal!
kol něho šlechticů bez konce řad,
matróny, děvčátek růžový sad.
Zoufalý pohled můj v hlediště pad,
na smrt bylo brzo – já byl ještě mlád.

V přílbu a ve štít Thrák mečem mi spěl,
trojzub a síť v ruce Ethiop měl.
Thrák z předu ved seč,
s mečem se křižoval blýskavý meč,
ze zadu po mně se točí
v tě uhelné masce dvě pardalí oči...

Žluč na všecky strany mně vaří a kypí,
vztek jak žhavý ještěr mi vyskočil z chřípí...
Ethiop trojzub mi zarazil v týl,
přeťal mi žíly; já bolestí vyl,

po něm jsem skočil, vztek zaslepil zrak,
přes hlavu mečem mne udeřil Thrák.
V písek jsem kles, noc vpila se v oči,
na rty mne líbá Medúsa.
„Habet, jam habet“ – řve luza.

LEONIDAS

V soutěskách Thermopyl vstříc hledě
záhubě jisté,
– barbarů v půlkruhu postoupil těm, –
ze zadu zaskočen zrádcem,
stál Leonidas.
Před cimbuřím Těšína, na břehu Olzy
stojím já.
Sto sudlic, sto mečů sahá mi k hrudi,
tisíce číhavých očí jak pochodně svítí,
krev teče mi z čela, krev teče mi z očí,
krev utíká z šíje, krev ubíhá z prsou,
nohy mi klouzají v červeném moři,
na ruce prší červená Niaghára –
stojím tu v ohromném lánu vlčího máku;
stoupá to rudý dým od země k nebi,
či spustila obloha červenou záclonu k zemi?
Všecko je červeno. Helmu jsem přes oči stáhl,
rudé jsou oštěpy, rudé jsou meče,
na rudých komoních v zadu pět jezdců –
znám já vás, hrabata, znám já vás, knížata, znám,
hleďte a Xerxés, v šarlatě Xerxés! –
Co šepce to komonstvu, co zdvihají ze země,
co zvoní, co chřestí, co zní mi to v sluch?
Bůh tebe zatrať, chceš zas jít přes Bospor? –

Ze zadu na nohou přeťali šlachy
– zpomněli Poláci na punský vzor –
rudý mne pohladil anděl, štít z ruky do země padá,
já stojím před Těšínem,
probodnutými boky o Lysou Horu opřen,
jak zákony kázaly mně.

KDO NA MOJE MÍSTO?

Tak málo mám krve a ještě mi teče
z úst.
Až bude růst
nade mnou tráva, až budu hnít,
kdo na moje místo,
kdo zdvihne můj štít?
V dým zahalen vítkovských pecí jsem stál,
noc zřela mi z očí, plam z nozdry mi vál,
nech zářilo slunce, nech večer se šeřil,
já semknutou brvou jsem vrahy ty měřil;
ty bohaté židy, ty grófy ze šlachty,
já škaredý kovkop, jak vyskočil z šachty.
Nech diadém jednomu na skráni svítil,
každý z nich upjatý pohled můj cítil,
mou zaťatou pěst, můj vzdor,
hněv kovkopa z Bezkyd a z hor. –
Tak málo mám krve a ještě mi teče
z úst.
Až bude růst
nade mnou tráva, až budu hnít,
kdo místo mne na stráž,
kdo zdvihne můj štít?

HRABYŇ.

Tak leckdy, kdy lehké topasy prší
s topolů v cestu a ve sny mi srší,
tak leckdy se mihnou pobožné řady
s korouhví napřed a dojemným zpěvem.
Ctím tvoji víru, ty staříku sivý,
ctím vaši víru, vy děvčata ze vsi.

Dávno je tomu, tenkrát jsem býval
hezounký hoch – po cestě jsem zpíval,
korouhev napřed, za ruku otec
vedl mě dolem a vedl mě horem,
vedl mě polí a vedl mě borem,
až přišla Hrabyň, vysoká Hrabyň,
mohutný kostel s Marií Pannou,
poutníkům žehnal pan farář Böhm.

Byli tu z Modré a byli tu z Polské,
byli od Váhu a my od Těšína,
nabit byl kostel, sladkými zory
hleděla na nás Hrabynská Panna,
a před ní kázal pan farář Böhm.
Bílé jsem čelo do prachu chýlil,
andělů zástup srdcem mi pílil,
sladkými zory hleděla na mne

Hrabynská Panna, a před ní kázal
pan farář Böhm.

Čí jsi je synku? Za ruku vzal mne,
krámy mne vodil, hladil mi vlasy,
Bůh ví, co všecko mi v Hrabyni koupil
pan farář Böhm.

Dávno je tomu. Z duše mi prchla
víra. Mrak škaredý sedl mi v čelo,
hřích oko skalil a stáhl mi rty.
Bůh nežije pro mne. Ale když žloutnou
vrby při řece a jabloně dolů se nahnou,
pobožné zástupy „na odpust“ táhnou:
shýbám já čelo, hříšný kříž zrobím,
jak by se na mne dívala Hrabyň,
na konci Hrabyň, vysoká Hrabyň,
jak by se na mne sladkými zory
dívala Panna, Hrabynská Panna,
a před ní kázal pan farář Böhm.

PLUH.

Osmahlý s tuhou hrudou zápolí,
za lonské klasy splácí jí dluh;
jde – skřivan nad ním – dlouhém po poli
a rukou těžkou obrací pluh.

Pot – vlastní je role – rysem jde snědým,
třesk kosy letní zvoní mu v sluch.
Jde volným krokem za koněm hnědým
a rukou těžkou obrací pluh.

Půl dne naň hledět, půl dne jsem s to něm,
z rozpuklé brázdy volný ssát vzduch.
Smět jít za hnědým po poli koněm,
smět rukou těžkou obracet pluh.

V městě kdo srdce serval na poly,
k svaté se práci nehodí druh:
nejdi za hnědým koněm po poli,
nech ticho ležet blýskavý pluh.

Zpomínám: Opa . . . břehem topoly . . .
do mostu sivých spěl polí pruh . . .
tam šel před lety děd můj po poli
a rukou těžkou obracel pluh.

Smím věřit lidem učeným oněm,
co praví: „žití vrací se v kruh“ –
půjdu též jednou za hnědým koněm,
nad čelem slunce, pod rukou pluh?

OPAVA.

Víš, jak to bývá,
když dychtivá krve zem rozepne žíznivé rty,
když pozdvihnou prapor a pohnou se
v útoku vzhůru
ty nejprvší řady, ty nejprvší zástupy čelem
polehnou – žatva děl – do země, přes ně pak kráčí
k vítězství přítel.

Zdá se a zdá se,
že polehnem jedenkrát do země kolem těch murů,
že poletí černý pták s bělavým zobákem přes nás,
že s blyskavým soudruhem kdosi ze severu přijde,
ale ne přítel.

Vidím vát prapory na věžích bílého města.

HUČÍN

Odru jsem přešel. A na Střebovice,
na Děhylovo a Dobroslavice.
Žultý lán řepky mi zalehl cestu,
skřivánčích písní jsem počítal ke stu,
buď zdráva, má země! Tiše svou dýcháme řečí,
sekyru v ruce kdos za stromem klečí,
na modré straně je Hučín.

Viď, moje země, my měli se rádi.
Na rtech a v očích mi smálo se mládí,
daleko, daleko za hory přešlo.
Svadlých co květů a listů se vešlo
v podjeseň žití! Ticho a teskno je ve mně
jak večer pod Bezkydem. Viď, moje země?
Na modré straně je Hučín.

Tam nad Těšínem, kde Lucyna šumí,
rostlo mé děvče, co rozbilo v rumy
komusi život. — Jak vlčí mák to
hořelo v očích. Hlupáci takto
truchlí pro děvče, jež nelze míti:
pluh, kniha osou — ne žena — žití.
Na modré straně je Hučín.

Kam to šlo všecko, kam se to dělo?
V cizině žiju. V dál uletělo
do nevrátima mé mládí, má láska,
v popelu sivém již poslední praská
jiskra vzpomínky. Daleko jsou Střebovice,
v dáli Děhylovo, Dobroslavice,
na modré straně je Hučín.

KRÁSNÉ POLE

Přes Krásné Pole táhly stíny s kopců,
pluh hrčel zemí, z koňů kouřilo se,
za nimi Hlubkův syn! U plotu Bystroňova
(ne toho z rynku – toho pod vrbami! –
jsou cizí si, nech stejné jméno mají)
kdos vyhlížel. A byl bys musil
mít ostré oko, z Hanysovy tváře
vždy nehnuté jak koruna jest sosny,
bys vyčet cos... Má šumnou dceru Bystroň?
A každý večer – tam či tam buď cesta –
jde Hlubkův hoch kol Bystroňova gruntu,
jde plavit koně – tam nejbližší chodník –
jde časem v krčmu – stezka ušlapaná –
jde do lesa... Má šumnou dceru Bystroň?
Tak zpívá skřivan, osyka tak šeptá,
rež šumí tak, když vítr běží klasem.
Kůň robí chybu, na co myslíš synku?

Zní hudba v krčmě, Bystroňova dcera
jak slična v kole, vlnka na potoce
tak neletí, syn Hlubkův po ní hledí;
sám netančí, děvuchy se mu smějí.

Tři léta prchla, kdy se z vojny vrátil

Bystroňa z rynku hoch výmluvný, švarný.
A když zní hudba, spolu jenom tančí
muž ztepilý s Beruškou Bystroňovou.

„A pověz Hlubkovi, nech nechodí k nám více,
že slovo dala jsem a otec požehnal nám.“

„Můj vyplať díl!“ Chtěl namítnout cos starý,
pozorně hleděl do synovy tváře,
ta mlčelivá jak líc mrtvého jest:
jak motýl-lišák rubem tmavých křídel,
kdy na pni sedí, od pně nerozeznáš,
tak nadarmo bys v smědé tvrdé líci
žal hledal, bolest . . . Možno, bez citu jest.

Za Krásným Polem pět mil dobré cesty
je v horách ves. Tam koupil chatu Hlubek
a deset jochů kamenité půdy.
Mha rolí jde, cigánka rohem boru.
A žádá dlaně, dlouho pátrá v líci.
„Kdo v cestě tobě, svíce jeho žití
za osm shasne let a co je jeho,
tvým bude potom.“
Skalní stezkou jdeš-li,

jen sivá skála všude na tě zírá,
dav smolniček v ráz usměje se z prorvy,
a siný útes zardí se jak děvče:
tak blyskla zoře oráčovou tváří.

Hleď, kvete vesna, dýmavě žhne leto,
jde strmá jeseň, v poli žije Hlubek,
své češe koně, v zimě hrčí soustruh,
[bednářem učen jest] a večer sedne v krčmu.
Dým spěje z dýmky, sivá hoří v sklence,
jde teskný život . . . čas už zapomenout
minulých let – či těžko zapomenout?

Let přešlo deset tichých, mlčelivých,
kdy parobkovi Hlubkovu se zdálo,
že slamou topí hospodář. Líc smědá
pobledla jaksi, postava se hrubá
jaks nachýlila, začal pozdě vstávat,
vyhasla dýmka, sivá odporna jest . . .
[Nedočkal jsi se, čehos čekal v žití!]
A jasno mu, že jeho den se schýlil,
a zdvihá se, pět mil je Krásné Pole.
Jde těžkým krokem jak vůl zapřažený,
když táhne brázdu po rozmoklé půdě,

kdy pod kopytem prohýbá se země
a praská, jak když čísi srdce puká
pod dívčí nožkou... [Řek jsem pravdu, Hlubku?]

Ves temnem prosvítá. Jak Enoch Arden
pod okno staví se a hledí v izbu:
Grunt kvete dětmi; Bystroň se svou ženou
za stolem sedí – Hlubku, vrať se domů!

Je ticho v izbě; duší zvolna táhne
ten obraz, jenž šel celým žitím jeho,
přesličná dívčí hlava temné pleti,
dvě tmavé oči žhnou, jasně žhnou do tmy,
a nad mužem se veliká noc sklání,
noc tichá, svatá, bez hvězd, milosrdná,
noc zapomnění – budiž požehnána!
Je ticho v izbě, hledí na hodiny:
„je třeba ovsa nasypat už koňům“ . . .
A na hodinách zůstal trčet okem.

Šels, viděls, poznals hrob Hanysa Hlubka?
Drn jak on tich, tak jako skryté hoře,
a zanedbán, jen bídná travka klíčí
kdes skulinou. Tak asi nedbal,

kdo pod ním leží, o nikoho v žití.
A pověz Hlubku, pověz, co je lehčí:
ten prostý život, či ta černá země?



Jdeš Krásným Polem, horkým prachem smývá
ti slunce rty, před širokými vraty
krok stavíš mdlý. Muž vlídný se tě přeptá
po cíli cesty, donese ti mléka
děvucha boků vysokých, jiskrných zraků.
Burmistr Bystroň jest, Berušky Bystroňovy
je lepá dcera – vzpomeneš jí v žití.

SMRT CAESAROVA

Když Domitian stál pod sluncem Dáků,
hor transsylvanských v patě, synům země
pod ztrátou hrdla ctít jej bylo bohem.
Tři uzřel jednou, kdož se nesklonili,
tož stařec, muž a hoch. A měli tmavé vlasy,
jak lesní zvonky tmavomodré oči,
pleť osmahlou. – Co, slova Caesarova
jste nedbali? – Náš bůh je, Pane, slunce.
Jsem synem slunce. – Zůstali tři němi,
a v očích četl Caesar pohrdání.
Váš kmen? – Z těch sluncem oblévaných
a strmých hor jsme, – je nás sedm tisíc.
Tož ty tři napřed, pak těch sedm tisíc
mi pobijete, kámen na kameni
a duše na duši nech nezůstane.
A téže noci
krev sedmi tisíců svých dětí pilo slunce,
kdy splnila se vůle Caesarova.

Dva roky potom
jel Caesar v nosítkách přes most a Tiber.
Oko baziliščí
zří mladou ženu, nech tvář zakrývala,
přec tmavým vlasem probleskly dvě oči,

tak tmavomodré jako lesní zvonky.
Čí jsi? – Žoldnéře Septimia žena.
Tys dcera Dáků? – Řekl jsi, ó Pane!
Tvůj muž tě ušetřil? –
Když mečem máchl,
jsem řekla, Pane, u kolenou jeho:
Kdo mne zabije, zabije Caesara.
Jsem kněžka-věďma. -Věrný svému králi...
Tvůj klín jej lákal, modré tvoje oči,
tvůj tmavý vlas a prolhaná tvá ústa.
Je svažte k sobě, vrzte do hlubiny.

Jak Tiber vzdul se, žlutou jeho vlnou
cos blesklo modrem, jak když zatřpytí se
ve svadlém listí v podzim pod kořeny
– rád na ně hledíš – tmavé lesní zvonky;
meč zazvonil a tůň se utišila.
A ten sám večer
když těžkou hlavu nad falernským vínem
nachýlil Caesar, bručel nad pohárem:
Jsem Diem dnes, když Caesara jsem zabil.



Za patnácte roků

stál bratr Septimiův chorý stářím
nad Tiberem a řekl vojínovi:
Zde s toho mostu
svrh Imperator matku tvou i otce,
když povraždil kmen její nad Dunajem.
A téže noci
byl zabit Caesar vojínem své stráže,
jak suchým Tacit poznamenal pérem.

JÁ

I

Já, já toho věštec od Bezkydu lidu.
Bůh mne jim nedal. Ten tě jen dbá země,
kde zlaté obilí k obzoru běží,
kde fialky voní a pomněnky kvetou,
kde zvoní cymbál a při tanci housle,
kde širá jsou města a nádherné hrady,
bohaté chrámy a loďky na řece,
důvěra v nebe a radost a ples!

Ten, jehož Bůh zatratil v sirnatou rokli,
ten, přes jehož tuhé rty nepřešla prosba,
na skále seděl, s ním odvěký vzdor.

Černým jak noc okem pohleděl jednou
pod mlčící Bezkydy, pod Lysou Horu.
Stoletý útisk, pod kterým se sehla
kovkopa šíje jak nahnutá větev,
urputná cizáků pěst, která ze rtů
dětem rve shasínající tón mluvy,
znamení zrady a sepjatých rukou,
za sto let které se do očí vtisklo,
pohnulo démonem.

Udeřil v balvan,
ze skály vyskočil škaredý věštec,
z poroby vyrostlý, ze zrádné krve,
k měsíci zaštkal a do slunce zaklel,
sevřenou pěstí se k azuru rozmách',
všemi těmi vrahy, nech zářili zlatem,
nech před nimi klečeli jako před bohy
tam před Těšínem ti otroci dolů,
do prachu smýknul svým hněvem, svým vzdorem,
věnem to, jež mu dal do žití démon, –
ze skály vyskočil já!

II

Rudým a svislým pod paprskem slunce
v srpnu když balvany dýchají žáry,
bystřina Morávka v lože se vpije,
horníci pod zemí zdvíhají rámě,
kováři v červené železo buší,
na dlani pole na Krásné, na Pražmě
v úžehu slunce jich kloní se ženy:
já z toho tichého národa vzešlý,
poroba jemuž při kolébce stála,
robota děcko již za ručky chytla,
nezdárný kovkopů, kovářů synek

z Ostravy prchl jsem, z Vítkovic, z Bašky,
z Frydlantu, z Orlové, z Dombrové, z Lazů,
kladivo, motyku v kopalnu hodil,
matku a sestru jsem na poli nechal,
dědovy housle jsem s hřebíku strhl,
já na ně zahrál.

Snad jednou z nich zněly
veselé tóny, tož mládí a láska.
Nevím, už nevím. — Je tomu dávno.
Tři struny praskly.
Cizího kněze jsem vyhodil z chrámu,
rektora z cizácké udeřil školy,
les, co mi pobrali, zapálil v noci,
panského ušáka na poli skolil,
smýkli mnou v Těšín, Bůh zmátl mi smysly.
Pod Lysou kosům a veverkám hrál jsem,
pod rudým jeřábem na větvi vrabcům.
Z dědiny k dědině chodil jsem horkem,
horkem a zimou a sněhem a deštěm.
Za ploty hrál jsem a pod okny hrál jsem,
jedinou strunu mají mé skřipky,
těžký dech sedmdesáti tisíců,
co hasli pod Lysou, při Bohumíně,

v borových urvaných hájích co hasli,
v urvaných Bezkydech pomalu hasnou,
v Šumbarku shasli a v Lutyni zhasli,
v Datyních hasnou a v Dětmarovicích,
v Porembě zhasli a v Dombrové hasnou.
Strhněte stany a zahaste ohně!
Hnulo se sedmdesáte tisíců,
na Olze před lety rozbit byl tábor,
daleko uhli jsme za Lucynu,
přejdem na Moravu, za Ostravici,
mlčící národ a vyhaslý kmen.

Před nimi tančí jak David před archou,
jak trhlý chřestýš při píšťaly zvuku,
komický rapsód těch sedmdesáti tisíců,
don Quijote z Bezkyd, má z jalovce kopí,
brnění z mechu a ze šišek helmu,
z Lysé hřib za štít a z kapradin hledí,
chytit chce úporné rameno sudby,
černý meč rytíře v krunýři zlatém:

Já Petr Bezruč, od Těšína Bezruč,
toulavý šumař a bláznivý gajdoš,
šílený rebel a napilý zpěvák,

zlověstný sýček na těšínské věži,
hraju a zpívám co kladiva duní
z Vítkovic, z Frydlantu, pod Lipinami.
Kolem jdou bohatci cizí mi víry,
[Bezruči Petře, jak je máš rád!],
mužové slavných a vznešených názvů,
skvělí jak bozi a hrdí jak hvězdy,
[Bezruči Petře, kdo ubil tvou ves?],
kolem jdou v hedvábí, v atlasu dámy,
kolem jdou mužové, vážní i mocní,
na Dunaji mocní, ve zlatém městě,
kolem jdou básníci z vltavských břehů,
co milují ženy, jak kázala Paříž,
pod smyčcem zoufalá chvěje se struna,
těžký dech sedmdesáti tisíců,
kamenům zpívám a balvanům hraju,
hraju a zpívám – tož dáte mi krejcar?

III

Já prvý jsem z toho od Těšína lidu,
bard prvý z Bezkyd, co promluvil.
Jdou za cizím pluhem, jdou rabové dolů,
mléko a voda jim utíká z žil.
Má každý z nich na nebi jednoho boha,

druhého většího na zemi.
Daň tomu, co hore je, v kostele platí,
druhému krví a dlaněmi.

Ten, ten co je nahoře, k žití dá chleba,
motýlu květ dal a srnce dal háj;
ty, ty co jsi vyrostl v bezkydských horách,
tobě dal pod Lysou ten širý kraj.
On dal ti ty hory a dal ti ty lesy,
vůni již z hájů van rozstele;
ten druhý ti vzal všecko jediným rázem,
běž a plač k tomu tam v kostele.

Můj synečku z Bezkyd, ctíš boha i vrchnost,
dobré to ponese ovoce.
Z tvých lesů tě honí ven andělé strážní,
ty se jim kloníš tak hluboce!
„Ty zloději z Krásné! Je tvoje to dřevo?
Padni a zem polib v pokoře!
A ven z panských lesů a hore do Frydku!“
Co tomu říkáš Ty nahoře?

A škaredá řeč tvoje uráží vrchnost,
ty strážné anděly uráží.

Zahoď ji, lépe se povede tobě,
tvůj synek teprv to uváží.
Tak děje se. Pán chce. Noc táhne nad mým lidem,
zahynem, nežli se rozední.
V té noci já modlil se k démonu Pomsty,
prvý bard z Bezkyd a poslední.

TY A JÁ

Uhni mi z cesty:
Černé mám ruce a vlhké mám šaty,
kovkopem já jen a velmožem dnes ty,
z paláce ty, já jen z dřevěné chaty,
frygickou čapku mám, přes čelo stín.
A za mnou nelkají sirotků prosby,
sežrali tvoji jim zajíci pole,
bez srdce's, bez studu's – blesk tebe rozbi,
z Bezkyd jsem, hoře a poroby syn,
robím v tvých hutích a robím v tvém dole,
žluč vře mi žilou a robím ti přece,
chytám tvá drva na zpěněné řece,
černý jsem, chud jsem, pot přes čelo letí,
nepláčou k vůli mně v Bezkydech děti,
netiskl vdov jsem a nebral jim země,
za to jsem žebrákem, velmožem dnes ty, –
přijel jsi na hory? Vari ode mne,
frygickou čapku mám, uhni mi z cesty.

ZEM POD HORAMA

Tam pod horama, pod vysokýma
k nebi co zvedly své témě,
tam žije krása nevykreslená,
nevyzpívaná, nespodobená
krása té goralské země.

Měřiči přijdou – v pokoře manské
kloní se goral – „Hó, to je panské!“
kde tvůj děd oral, kde otec sil,
panský díl byl.

Žal přilne k žití, jak hora k hoře,
k nebi jde Jasa Krasuly hoře,
žal tvůj a odpor v hodině pozdní
za mříží dozní.

A ty děvuchy, děvuchy bídné,
studmine hladem, nach bídou řídne,
nadarmo hněvem a žlučí hoř tu –
ty jsou těch fořtů.

Tam pod horama, pod vysokýma,
k nebi co zvedly své témě,
tam žije, žije nevykreslená,
nevyzpívaná, nespodobená
bída té goralské země.

ČTENÁŘI VERŠŮ

Z života prosy a bodláčí
když sobě's na Parnas vyšel,
zbožný-lis a když ti nestačí,
aby tě Pán Bůh jen slyšel:
když děvče švarné máš jako květ
a když si pýcha tvá žádá,
aby se dověděl celý svět,
že ti dá hubičku ráda;
bez srdce ukrutné děvče-li,
v podpatky tebe si lepí,
chceš aby všici to věděli,
že je tvé štěstí na střepy;
když ti do kadeří prvá šeď
vplížila krokem se hadím,
kde kdo nech pomůže tobě ted
plakat nad ztraceným mládím; –
dvojité veselí nadchne tě,
a bol se nese tak krásně:
jen když jsou dobráci na světě,
dobráci, kteří čtou básně.
Něžnosti jadérka v život strou,
nejsou to tykve jen prázdné,
dobří ti lidé, co verše čtou,
Bezruči Petře, ty blázne,

možná, když časem tvé písně čtou,
tep srdce v okamžik stichne,
podepře v dlaň čtenář hlavu mdlou,
potichu do řádků vzdychne:
Jak hasnou bezkydští gorali
za zvuků veršů tak krásně –
Co chceš ty rapsode zoufalý:
Jsou lidé, kteří čtou básně.

DIDUS INEPTUS

Do vody, do vln do vysokých
perutí biju.
Na Mauriciu
před lety pták žil, tož didus ineptus.

A daleký slunce a daleký písně
dráp vytiskl křivý on do mechu plísně,
nech smála se zora, nech příboj se valil,
v srsť temnou a teplou se mlčeliv halil,
nech hučelo moře, nech prales se bořil,
přitisknut ke kři se do bahna nořil,
cíz kapradí vůni, cíz papoušků plesu,
v svých tesklivých zorech nes smutek svých lesů –
když vnikali v lesy rok za každým rokem,
uhýbal těžko svým belhavým krokem,
zhas, nemoha prchnout, pod šípy a kyji,
pod rukama mužů, co vraždí a bijí,
tich nastavil zobák jen prosebný, křivý,
zhas jak zhasla alka, jak zahyne kivi . . .



Tak v úsměvu bohů, tak v rachotu bubnů,
tak v slunečném srpnu, tak v deštivém dubnu,
nech podzimní dým z řeky po vrbách stoupal,

nech za zpěvu kosa, jenž na kři se houpal,
za zvonění syring, za rákosí šeptu
svůj život jsem žil roven dídu ineptu . . .
Nech meč nahý blyskl, nech chřestila pouta,
nech barvínek smál se, nech voněla routa,
nech v červnu jsem šel klasy praskajícími,
nech přes potok sepjatý náramkem zimy,
či po návsi hochy slyš! jásajícími
a mezi děvčaty černovlasými –
žil – zahynul jsem
dídus ineptus.

Až po stránku 104. jsou otištěny básně, jež autor sám v definitivní vydání knihy své pojal. Ostatní jsou básně autorem v knihu nepojaté, zařaděné sem vydavatelem.

Líc vlasti autorovy se změnila, tak vypadala před dobrými 20 lety, kam spadají písně.

ŽNĚ

Pod černým borem, kam přilehla víska,
grunt Černých, kde od nepaměti žili,
– vždy jeden rod – do lesa zahýbal se.
Vždy z vesny v zemi rozhodili zrní
a v červenci je svezli do stodoly.

Jich nedaleko horský mlýn svou píseň
vždy stejně sladkou, stejně klidnou šuměl,
a z večera hleděla do potoka
mlynáře Chylka divukrásná dcera,
jak cigánka a ztepilého vzrůstu.

Za hranicí se panské táhlo pole.
Jak povídají, král se špatně vyspal
či těžko kýchl – zaduněly bubny.

V boj táhla mládež, v boj šel Josef Černých.
[Dej císařovi, co je císařovo –
řek Židů prorok – po něm nalévali
to v mladé duše kantoři a kněží.]

Zem horká byla, sklonily se klasy,
syn v poli, málo dělných bylo rukou,
tu ráda přišla mlynářova dcera

na pomoc Černým, vždyť beztoho jednou...
Žal otec s matkou, vázala a kladla
děvčata Černých s mlynářovou dcerou.
Tam za hranicí na tom dlouhém poli
hvízdaly kule, srazily se řady.

Tam na tom poli padl Josef Černých
ten den, kdy doma dokonána práce,
kdy lehly klasy, kdy naň vzpomínali
rodiče, sestry, šátek sešinula
kdy s temných vlasů, dívala se teskně
v dál divukrásná mlynářova dcera
a prsa sladkou vzdýmala se touhou.

MOTÝL

Přes smrky, břemy, přes haluze jedlí
lehounký vánek se skřivánkem zvednul;
přes řeku vzpomínek loďky snů bředly,
motýl mi na ruku sednul.
Láska jsi, štěstí jsi, sličný motýle?
Odleť, bys hocha či děvče kdes zdobil
na černé kadeři, na ruce bílé . . .
co bych já, co s tebou robil?

SLEZSKÉ LESY

Jste tak jak já, slezské lesy, mé lesy!
Smutek se na kmen a koruny věší,
hledíte teskno a hledíte přísně,
jak moje myšlenky, jak moje písně.
Padá z vás jehličí v noci a mlze,
porobeného to národa slze.

Padáte sekerou na rozkaz z Vídně,
hynete pomalu, hynete klidně!
Mlčíte, hynete, smrkové moře,
bez konce, bez konce, slezské vy hoře!

KOVKOP

Já kopu, já pod zemí kopu,
já balvany jak hada kůže se jiskřící kopu,
pod Polskou Ostravou kopu.

Kahan mi zhasíná, do čela padly
zcuchané vlasy a slepené potem,
octem a žlučí se zalévá oko,
ze žil a z temena lebky se kouří,
z pod nehtů červená lije se krev,
já kopu, já pod zemí kopu.

Široké kladivo do štoly vrážím,
na Salmovci kopu,
já v Rychvaldě kopu a v Pětvaldě kopu.

Při Godule má žena mrzne a sténá,
na klíně hladová robata pláčou,
já kopu, já pod zemí kopu.

Srší to ze štoly, srší to z očí,
já v Dombrové kopu, já v Orlové kopu,
na Porembě kopu a pod Lazy kopu.

Nade mnou nad hlavou kopyta duní,

gróf jede dědinou, komtesa ručkou
pohání koně a směje se růžovou tváří.

Já kopu, já motyku zdvihám,
má žena sinalá do zámku jde,
chleba chce, v prsou kdy vyschlo jí mléko.

Dobrého srdce je pán,
z žultého kamene je jeho zámek,
pod zámkem hučí a láme se Ostravice.
Před branou černé dvě suky se mračí.

Na co šla do zámku prosit a žebrat?
Roste rež na poli panském pro horníka robu?
Já v Hrušově kopu a v Michálkovicích.

Co bude z mých synků, co bude z mých děvuch,
až mne ráz ze štoly vytáhnou mrtva?
Můj synek dál bude kopat a kopat,
na Karvinné kopat
a děvuchy – co bývá z hornických děvuch?

Což kdybych tak jednou prokletým kahanem do štoly mrštil,
sehnutou do výše narovnal šíji,

levici zaťal a vykročil přímo,
půlkruhem od země k obloze vzhůru
kladivo zdvihl a jiskřící oči
tam pod božím sluncem?

ŠKAREDÝ ZJEV

F . . , to je škaredý fantóm!
Tak řeknou konšelé zlatého města,
tak řekne věhlasný národa vůdce,
zatřepou hlavičkou národní dámy,
tak řekne Rótšild a Gutman, gróf Šonovský, Vlček,
i jasný Sir-markýz Géro –
když jsem se z hromady sedmdesáti tisíců
do výše zdvihl. Tak bili mne bičem!
Jak Vítkovské pece zrak jediný plál,
krvavý chalát mi s ramenou vlál,
na jednom nesl jsem německou školu,
na druhém nesl jsem polský chrám,
v pravici těžké jsem kladivo nesl
[levou mi urazil uhelný balvan,
oko mi vyžehl vyšlehlý plamen]
a v srdci sedmdesáti tisíců kletby a zášť.
Bůh ví, že jsem škaredý!
Puch mrtvoly ode mne táhne,
na rukou, na nohou puká mi maso,
znáš hutě v Bašce? Tak oko mi plaje,
krvavý chalát mi s ramenou vlaje,
v pravici hornické kladivo nesu,
levou mi urazil uhelný balvan,
oko mi vyžehl vyšlehlý plamen –

na zádech sedí mi sto vrahů z Modré
[jak divoké krysy mne do šíje hryžou],
na kyčlích sedí mi sto židů z Polské –
Smějte se, Bože můj smějte! Tak vypadám já,
já Petr Bezruč, od Těšína Bezruč,
porobeného národa bard.
Co robí se zajatým večerkem vltavská mládež?
Jak pozdvihli do výše Římané Spartaka vůdce?
Tak budu já stát – dávno můj zahyne národ –
sto roků stát budu čelem ku obloze vzpřímen,
ubitou šíjí se azuru dotknu,
já Petr Bezruč, Ahasver svědomí Čechů,
škaredý fantóm a zašlého národa bard.

MARKÝZ GÉRO

Tak je ti protivný tě mluvy zvuk,
horší nad ní není žádné?
Lem tvého roucha sto pozvedá ruk,
sto rabů do noh ti padne.
Kněze, jenž naší by modlil se řečí,
rektora, jenž by jí učil v tvém zboží,
vyženeš ze vsi: Ví bůh, že jsi větší
v zášti než plamenný nepřítel boží,
markýzi Géro!

Až tam za hranicí najímáš vrahy
kypící pýchou a hořící žlučí.
Sám řekneš: Mně je ten národ tak drahý
jak jiný: jméno a rod za to ručí.
Ve jménu božím kdys křižáci koly
tak jednou zem naši zbarvili krví.
V rachotu bubnů, na červeném poli
dá bůh, že ti v uzdu kdys padnu já prvý,
markýzi Géro!

Tak se ti líbí ti za řekou muži,
tak blaze v jich středu, markýzi, je ti?
Umí jen věnec plést z trnových růží,
umí jen můj národ ubíjeti.

Pro nás švih bičem a konopnou šňůru,
knížecí úsměv jen pro ně, jen pro ně –
V požáru, v dýmu až zdvihnem se vzhůru
dá bůh, že tě jedenkrát strhneme s koně,
markýzi Géro!

PAR NOBILE

Jak různou ti dva mají krev
a jedno stejné zaměstnání:
tož vodku pálí Leiser Löff
a pálí vodku markýz Géro.

Lid pracuje až dým jde z cév
a přes noc pije do svítání:
když nedá na dluh Leiser Löff,
snad počká dobrý markýz Géro.

Hřmí Ostravicí hukot dřev,
v žold goralům, co skáceli je,
krev tráví kvítem Leiser Löff
a dere rozum markýz Géro.

Ty peněz půjč, ty daně slev —
na gorala rtu prosba žije —
a šlape po něm Leiser Löff
a plije po něm markýz Géro.

Do hluché noci zní můj zpěv,
když zahynem, než jitro vzplane,
půl zásluhy má Leiser Löff
a druhou půlku markýz Géro.

Na ty dvě hlavy naše krev,
až z našich kostí mstitel vstane:
na prvou vrbu Leiser Löff
a vedle něho markýz Géro.

DEN PALACKÉHO

Já velikou viděl jsem národní slavnost.
[V mém kraji je pusto a šero a ticho.]
Já viděl českých měst metropoli,
zřel muže se zlatým řetězem stát,
před nímž se korouhve ukláněly –
[před židem z Polské a před panským hajným
do prachu klonil se burmistr mé vsi,
prose o chléb a chrást pro horníků dětí] –
Já viděl stožáry k nebesům plát,
já viděl prapory do výše vát,
zřel chvojím a sametem krášlené město,
zřel jásot tisíců k obloze hřmít –
[co je to? Já slyším sirotků vzlyk,
když voda zatopí doly na ráz,
když v krčmě u žida strhne se řež –],
bílé zřel panny jsem v průvodě jít –
[u nás jich není – je v dědině žid,
a lesní a správce – a z čeho chceš žít?] –
a v tom moři nadšení stál jsem já tich.

V té kráse, v tom nadšení před okem šla
tichounká vesnička pod Bezkydem,
kde před lety žil jsem a vyrostl já:
já viděl jak rdousí nás před Těšínem

ti nesmírní bohatci cizí mi víry,
ti mužové skvělých a vznešených názvů
— a jasný Sir-markýz Géro —
tak před okem táhla mi rodná má ves,
kde před lety Čechové dodýchali
a zněmčená škola a zpolštěný chrám —

A proto já mlčel jsem při slavnosti,
Čech poslední z vesničky pod Bezkydem,
kde můj národ ubili, zardousili
ti nesmírní bohatci cizí mi víry,
ti mužové skvělých a vznešených názvů
— a jasný Sir-markýz Géro — . . .
zpívejte, těšte a radujte se!
Žil veliký muž, ten probudil vás?
A nahoře na sever pod Bezkydem
má vesnička česká — ta dodýchala.

1864–1904

Šum Labe slyšel, viděl nad Brandýsem
červánky mládí svého hořet krajem,
Vltava v duši těžkým psala rysem
fabuli žití, utkvěl nad Dunajem.

Let čtyřicet lid horkou pouští táhne.
Kost z kostí jích, však ne krev z bídné krve,
květ z jejích luk, však ne co na ostrve
sečeny padnou, než co kosu zlomí,
tož jeden z těch, co od Sinaje hromy
k národu mluví a kam rukou sáhne –
moc miluje, moc bije – masku strhne,
tam modlu skácí, oštěpem kam vrhne,
[při každé stezce jsou] –
daleko od Dunaje
v svůj hledí kmen, jenž postaví se křečkem
při plném poháru před děckem, před stařečkem,
vždy oddanost spečetit hotov bojem,
vítězstvím u Visu a hrobem před Dobojem,
vždy hotov k Sadové a hotov k Solferinu,
grunt dědů dát a vylít krev svých synů
za úsměv vznešený, rab modré krve, kněží,
za panským kočárem až za kraj lesa běží –
k těm, o nichž čteš ve foliantu lichém,

že předci jich prý stáli pod kalichem,
k těm těžkým mluví slovem,
řinčícím jak vůz válečný a tuhým jako kovem,
že věřil bys, kdo toho věštce slyšel,
že jiným jest a čist že z ohně vyšel.

Lid neslyší? – Los věštců od staletí.
Za jinou výzvou davy v řadách letí,
jiného hesla dbají, velitele,
jenž sladký jest, však nemá pravdy v čele,
[lid ženou jest, jen lichotníku věří],
v těch těžkých chvílích, kdy se kolem šeří,
kdy zoufal bys, kdy básníkova strofa
jen hořkým úsměvem je filosofa, –
v chaosu kolem sobě sám jen bod
na sever hledí, jak ten svatokrádce,
ten řecký exul, rouhač, šašek, zrádce
na boj u Kozích Vod.

Už tak či tak. Nech divná sudba zraje,
nech v břehy bije bílý bouře syn,
nech kdo a co chce přes naše jde kraje,
jen věštba nech nám zvoní od Dunaje
rtů z nejlepších, jež vzbudil Hospodin . . .

[Báseň psána k 40. narozeninám J. S. Machara]

IDYLA VE MLÝNĚ

V Bezkydech jsem cestu ztratil,
hora, les kam nohu šinu,
a již západ nebe zlatil,
k horskému jsem přišel mlýnu.

Na potoce mezi pávy
káčata se batolila,
tmavý hošík kučeravý
a děvuška něžná, bílá

drželi se šatu matky;
její pohled srdce jímal,
na rtu snil jí úsměv sladký,
mlynář z krátké dýmky dýmal.

Hostem jsem byl v okamžiku,
na stůl přišla vodka slavná –
v černé jizbě na hřebíku
visí puška starodávná.

Vodka byla bystré dušky
a já jsem se rozveselil:
Zdali pak z té staré pušky
jedenkrát jste sobě střelil?

Žas spěl k mozku: Či tu byla
otázka má tak všetečná,
že se sněhem pobarvila
muže líc a nekonečná

úzkost táhla tváří ženy?
Vyvedli mne na silnici:
S Bohem! Já šel uprášený
s Ostravicí souputnicí.

Starý goral přišel v cestu,
vzhůru vlek se se mnou líně
za hvězd svitu k Frydku městu,
vyprávím o štěstí v mlýně.

„Stár jsem, pane, chud a chromý,
ale nechtěl bych já nésti
jejich statek na svědomí,
jejich děti, jejich štěstí.

Starý mlynář bral si znovu
mladé děvče švarné tváře,
tož Maryčku Halfarovu
ved si domů od oltáře.

Dva měsíce sotva zašly,
nevím jak žil s mladou ženou –
jednou z jitra – tak ho našli
v krvi s hlavou prostřelenou.

Stárka pak si vzala honem;
že krev na svědomí mají . . . “
Dokončil jsem drsným tonem:
Staré baby povídají!

Uhnul jsem mu nocí temnou,
v před jsem kráčel opuštěný,
ale děs ten kráčel se mnou
v oku muže, v líci ženy.



Žil jsem jak stepní kůň svobody
cizí lidem v životě prostém,
dávno jsem zahodil do vody
skřipky s tím jediným mostem;

nevím jak strunu tu vložili
v srdce mi bohové přísní,
hořem půl, vodkou půl opilý
vázal jsem věnec svých písní;

z bodláčí, z pokřivy nehezké,
z trní a ze slz byl uvit –
já sto Pieronów! byl ze Slezské,
já jinak neuměl mluvit . . .

VYSVĚTLIVKY

	Řádka	str.
Hrubý – mohutné postavy	16	5
Ptáti – moravsky žebrat. Chybná etymologie, jen u intelligence se vyskytující: „Je z Ptení“ – je z chudobného rodu. Lid sám toho rčení neužívá	21	7
Rybárky – rackové	4	9
Ojčizna – vlast	3	10
Mur – zeď	10	10
Chachaři – pobudové	12	10
Metla – puella publica	20	12
Břem – modřín	2	18
Modrá, na modré straně – Prusko	7	21
Četyna – jehličí	12	26
Skoro – záhy	20	26
Řondzum – mluví	2	27
Kobzole – zemáky	5	30
Górna – z hořejšího stavení	16	32
Hore – ať žije	1	38
Chachrče – tulácké dítě	15	43
Potka – kmotra	19	43
Folvark – panský dvůr	2	46
Harenda – krčma	3	47
Otcové – rodiče	15	47

Bernard Žár — lid na Těšínsku vyslovuje dlouhé á jako o — — — — — — 1 — — 50
Mórg — jitro půdy — — — — — — — — — 4 — — 52
Horal — hořel — — — — — — — — — — — — 20 — — 53
Holota — Wegweiser — — — — — — — — 9 — — 57
Bylach' — byla jsem; starý aorist, žijící ještě na Těšínsku — — — — — — 20 — — 62
Bača — starý pastýř — — — — — — — — 15 — — 63
Nimo — není pravda — — — — — — — — 21 — — 63
Hrubý — tlustý — — — — — — — — — — — — 6 — — 64
Kopalna — jáma — — — — — — — — — — — 14 — — 69
Polská — Halič — — — — — — — — — — — — 16 — — 77
Na odpust — na pouť — — — — — — — — 12 — — 78
Koruna — kůra — — — — — — — — — — — 9 — — 84
Šumná — sličná — — — — — — — — — — — 10 — — 84
Motýl-lišák — Vanessa polychloros 9 — — 85
Sivá — vodka — — — — — — — — — — — — 9 — — 86
Parobek — čeledín — — — — — — — — — 13 — — 86
Slamou topí — těžko churaví — — — 14 — — 86
Hrubý — vysoký — — — — — — — — — — — 15 — — 86
Suka — fena — — — — — — — — — — — — — 9 — 112
Večerkem — netopýrem — — — — — — 7 — 115
Kvit — líh — — — — — — — — — — — — — — — 12 — 118
Před lety chovali na Těšínsku na gruntech pávy — — — — — — — — — — — 6 — 124

OBSAH

